

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

26 Mart 2021

400. BÜLTEN

MART 2021

AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ MUTFAK HARCAMASINDA "PANDEMİ ŞARTLARI" DEVAM EDİYOR.
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.736 TL, YOKSULLUK SINIRI İSE 8.912 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 0,63; ON İKİ AYLIK YÜZDE 16,66 ORANINDA...
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.317 TL

Küresel salgın Kovid-19 virüsü, başta sağlık olmak üzere ekonomik ve sosyal alanda tüm ülkeleri etkilemiştir. Yaklaşık bir yıldır ülkemizi ve özellikle çalışanları doğrudan etkileyen, iş ve yaşam şartlarını, geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde, kötüleştiren pandeminin olumsuz etkileri halen devam etmektedir.

Çalışanların iş ve gelir güvencesi -yapılan kimi düzenlemelere karşın- gerilemiş, özellikle geçim şartları bozulmuş, satın alma güçleri önemli ölçüde azalmıştır. Özellikle gıda fiyatlarında görülen artışın genel fiyat artışlarının üzerinde gelişim göstermesi, çalışanların harcamalarında ağırlıklı yer kaplayan "mutfak" harcamalarını taşınmaz boyuta getirmiştir.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), çalışanların 'geçim şartlarını' ortaya koymak amacıyla otuz dört yıldan bu yana, aralıksız olarak her ay düzenli bir şekilde "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırmasını yapmaktadır. Fiyatlar doğrudan piyasadandan toplanmaktadır. Çalışma bu yönüyle, resmi kurumlar tarafından açıklanan fiyat verilerinin dışında, tamamıyla bağımsız niteliktedir. Araştırma bu ay "400. Bülten"e erişmiştir.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Mart 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.735,97 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 8.911,97 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.316,59 TL oldu.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Mart 2020	Aralık 2020	Şubat 2021	Mart 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	643,45	711,22	745,04	749,55
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	540,28	592,22	620,75	624,77
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	695,65	768,21	804,76	809,41
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	465,45	518,29	548,34	555,24
Açlık Sınırı	2.345,24	2.589,94	2.718,89	2.735,97
Yoksulluk Sınırı	7.639,22	8.436,27	8.856,31	8.911,97

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması (mutfak masrafı) bir yıl öncesine göre 391 TL ve yapılması gereken toplam harcama tutarı (aile bütçesi) 1.273 TL artış gösterdi. Yılın ilk üç ayı sonunda, hesaplama temel alınan hane halkının toplam harcamasına gelen ek yük 476 TL oldu.

Bugün ülkenin temel gündem konusu yine çalışanlar ve emeklilerinin geçim şartlarıdır. "İnsan onuruna yaraşır" iş ve yaşama şartlarını sağlayacak uygulamalardır.

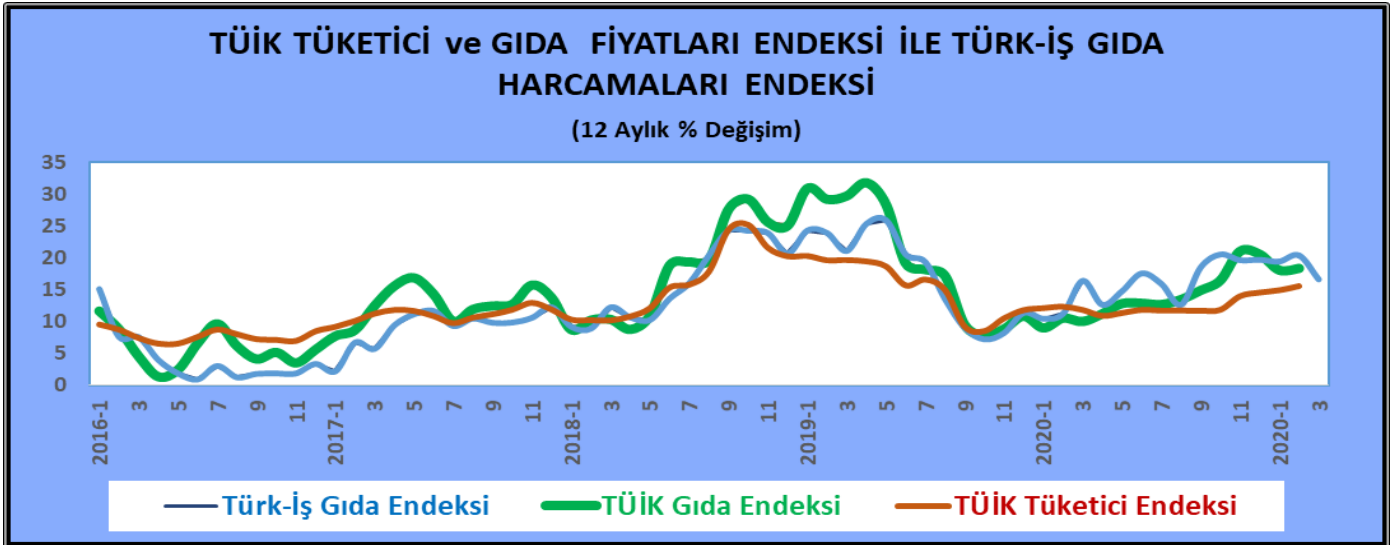
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2021 Mart ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 0,63 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk çeyreği** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 5,64 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 16,66'dır.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise bu ay da yüzde 17,68 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Mart 2018	Mart 2019	Mart 2020	Mart 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,60	-0,73	3,89	0,63
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,39	3,76	8,44	5,64
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	12,29	21,13	16,44	16,66
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	10,44	19,58	14,58	17,68

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tüketici fiyatları endeksi değişimi, son on iki ay itibariyle, aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Görüleceği üzere, gıda fiyatlarının genel fiyatların üzerinde bir seyir izlemesi eğilimi devam etmektedir.

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında 2021 Mart ayı itibariyle gözlenen değişim harcama grupları itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; bu ay önemli bir fiyat değişikliği tespit edilmedi. Kutu içinde farklı gramajlarda satışa sunulan süt ve yoğurt ürünü fiyatı ortalaması, kilograma dönüştürülerek alındı. Hesaplama klasik beyaz peynir (inek sütü) dikkate alındı.

- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; geçen ay fiyat artan kıyma ve kuşbaşı et fiyatı aynı kaldı ve fakat tavuk fiyatında artış görüldü. Sakatat (ciğer, yürek, böbrek) ürünleri fiyatı değişmedi. Balık fiyatları, ortalamada aynı kaldı. Yumurta fiyatı -düşük de olsa biraz arttı. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatlarında bu ay yine değişiklik olmadı, sadece tedarikte yaşanan bazı sıkıntılar nedeniyle farklı markaların ürünleri raflarda yerini aldı.

- Sebze-meyve fiyatları, mevsim geçişi ile birlikte bazı ürünlerin pazar tezgâhlarında yerini alması veya kaybetmesi ile birlikte fiyat değişikliği gösterdi. Bu ay 20 sebze ve 8 meyve olmak üzere toplamda 28 üründeki fiyat değişimi izlendi ve hesaplama temel oldu. Pandemi nedeniyle hafta sonu uygulanan kısıtlama ve sokağa acıkma yasağının kısmen kaldırılmasına rağmen "pazar esnafı" vatandaşların gelmediğini ve satışlarının gerilediğini ifade etti.

Hesaplama her zaman olduğu gibi mevsim sebze ve meyveleri temel alındı. Yaş sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay biraz artışla 7,48 TL olarak (geçtiğimiz ay 7,25 TL) hesaplandı. Ortalama sebze kilogram fiyatı 7,38 TL ve ortalama meyve fiyatı ise 7,75 TL'ye yükseldi.

Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; Ankara'da ekmek fiyatındaki artış valilik onayından geçmediği için -şimdilik- değişmedi, ancak artan girdi maliyetleri fırıncı esnafın şikâyet konusu olmaya devam etti. Bu grupta yer alan diğer ürün fiyatlarında önemli bir değişiklik tespit edilmedi.

- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin ve ayçiçeği yağı fiyatı değişmezken, zeytinyağı fiyatı arttı. Hesaplama dikkate alınan siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı aynı kaldı. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinde de fiyat değişikliği olmadı, ancak bazı marketlerde bu ürünlerde yürütülen kampanya sonucunda indirim dikkati çekti. Baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı bu ay yine değişmedi. Çay ve ıhlamur yanı sıra reçel, pekmez fiyatı ile salça fiyatı da bu ay aynı kaldı, bal ve tuz fiyatı ise artış gösterdi.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

enisbagdadioglu@gmail.com

www.turkis.org.tr

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fıstık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılacak “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

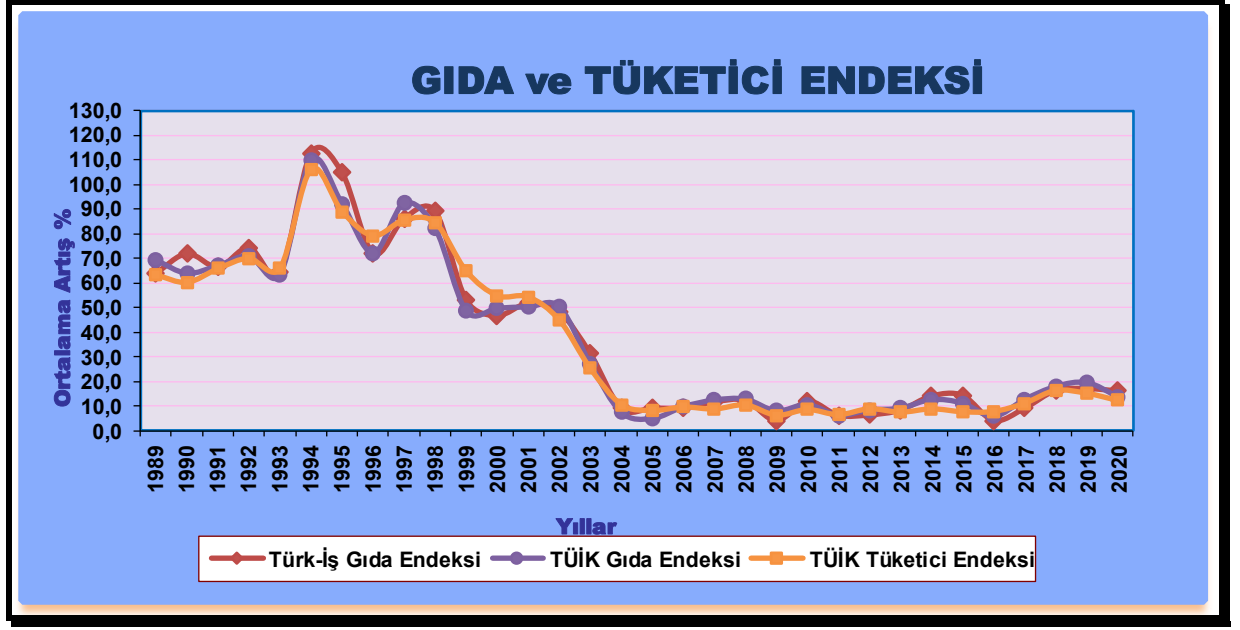
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirliler ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirliler ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstergedir.